

Kayıp Göçmenler

Parlamenteerler için Alet Çantası

Göçmenlerin Kaybolmasının
Önlenmesi ve Sorunun Ele Alınmasında
Kamu Politikalarının Rolü

Kayıp Göçmenler

Parlamenteerler için Alet Çantası

Göçmenlerin Kaybolmasının
Önlenmesi ve Sorunun Ele Alınmasında
Kamu Politikalarının Rolü

*Bu eserde ifade edilen görüşler, yazar(lar)
ın sorumluluğundadır ve Avrupa Konseyi'nin
resmi politikasını yansıtmayabilir.*

Ticari amaçlar dışında, metnin bütünlüğünün korunması, alıntının bağlamı dışında kullanılmaması, eksik bilgi vermemesi veya okuyucuyu metnin niteliği, kapsamı veya içeriği konusunda yanıltmaması kaydıyla, alıntıların (500 kelimeye kadar) çoğaltılmasına izin verilir. Kaynak metin her zaman şu şekilde belirtilmelidir: "© Avrupa Konseyi, yayın yılı". Belgenin tamamının veya bir kısmının çoğaltılması/çevirisi ile ilgili diğer tüm talepler, Avrupa Konseyi Yayınlar ve Görsel Kimlik Bölümü'ne (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int) iletilmelidir.

Bu belge ile ilgili diğer tüm yazışmalar,
Parlamentar Asamble Sekreteryası ile yapılmalıdır.
F-67075 Strasbourg Cedex, France
E-posta: asmig@coe.int

Kapak tasarımı ve düzeni: Avrupa Konseyi
Yayınlar ve Görsel Kimlik Bölümü

Fotoğraflar: © Avrupa Konseyi
Kapak: Lampedusa Limanı (İtalya). Göçmenleri taşıyan
ve Sahil Güvenlik tarafından kurtarma operasyonları
sırasında durdurulan tekneler.

Arka kapak: Avrupa Konseyi Parlamenterler
Meclisi tarafından 23-24 Nisan 2025 tarihinde
düzenlenen, *kayıp göçmen vakalarını ele almak ve
önlemek üzere etkili kamu politikalarını öngörmek*
başlıklı Parlamenter Konferansın katılımcıları.

Bu yayının, DPIV Editörlük Birimi tarafından
yazım ve dilbilgisi hatalarını düzeltmek amacıyla
düzeltme okuması yapılmamıştır.

© Avrupa Konseyi, Kasım 2025
Avrupa Konseyi'nde basılmıştır

İçindekiler

GİRİŞ	5
1. Bu Alet Çantasının amacı nedir?	6
2. Kimler "kayıp göçmen"dir?	6
3. "Kayıp göçmenler" neden kamu politikaları geliştirmeyi gerektiren bir insan hakları meselesidir?	7
PARLAMENTERLER NE YAPABİLİR?	9
1. Farkındalık yaratın	9
2. Ülkenizdeki durumu inceleyin	9
3. Eyleme geçin	9
TEMEL POLİTİKA MESELELERİ VE TAVSİYELER	11
1. Göçmenlerin kaybolması nasıl önlenir?	11
2. Kayıp göçmenler hakkında etkin bildirim ve arama mekanizmaları nasıl oluşturulur?	13
3. Göç bağlamında ölen her kişinin kimliğinin tespit edilmesi nasıl güvence altına alınır?	14
4. Aileler kayıp göçmenlerin aranmasına nasıl katkıda bulunabilir ve hakları nelerdir?	15
5. Ülkeler kayıp göçmenlerin akıbetinin belirlenmesinde nasıl birlikte çalışabilir?	17
TEMEL BİLGİLER	19
2569(2024) SAYILI KARAR – AVRUPA KONSEYİ PARLAMENTER MECLİSİ	21

Giriş

Her yıl, binlerce insan göç yolcuğu sırasında kaybolmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM- International Organization for Migration) **2014 ve 2024 arasında dünyada en az 72.000 göçmenin öldüğünü veya kaybolduğunu** kayda geçirmiştir. Veri eksikliği nedeniyle çok sayıda vaka kayıt altına alınamamıştır.¹

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM), Ekim 2024'te 2569(2024) Sayılı Karar ([Resolution 2569\(2024\)](#)) ve 2284(2024) Sayılı Tavsiye Kararı'nı ([Recommendation 2284\(2024\)](#)) kabul ederek, **bu önemli insan hakları meselesine acilen insan hakları temelli ve eşgüdümlü bir politika ile müdahale edilmesi gereğini kabul etmiştir.**

Nisan 2025'te, AKPM, parlamenterleri, adli tıp uzmanlarını, savcılar, kolluk kuvveti görevlilerini, uluslararası örgüt temsilcilerini, önemli sivil toplum aktörlerini ve kayıp göçmenlerin ailelerini bir araya getiren bir **konferans** düzenlemiştir. Bu konferansta parlamentonun bu meseleye nasıl dahil olabileceği görüşülüp araştırılmıştır.²

Aşağıdaki hususlar ortaya çıkmıştır:

- **Birçok aile sevdiklerini umutsuzca aramakta ancak arayışları cevapsız kalmaktadır.**
- Konuyla ilgili çok sayıda **uluslararası ve bölgesel standart ve araç** geliştirilmiştir. Ancak bunlar yeterince **uygulanmamaktadır.**
- Adli tıp uzmanları, STK'lar, sorgu hâkimi/adli tabipler ve savcılar dahil olmak üzere sahada bu konuyla ilgilenenler **yerel ve hatta ulusal düzeyde birçok önemli inisiyatif** almıştır.

Ulusal düzeyde etkili politikalar geliştirmek, yapbozun, sahada alınan inisiyatiflerle uluslararası standartlar arasındaki açığı kapatacak eksik parçasıdır. Bu politikaların şekillenmesi ve geliştirilmesinde parlamenterler önemli bir rol oynar.

1. Kaynak: IOM, 27 Mart 2025, [Migrant Deaths and Disappearances 2024](#) (blog); IOM Missing Migrants project (erişim tarihi 29 Temmuz 2025).
2. Bkz. konferansın web sayfası: AKPM, [Envisioning effective public policy to prevent and address cases of missing migrants](#).

1. Bu Alet Çantasının amacı nedir?

Bu alet çantası Ekim 2024'te AKPM tarafından kabul edilen 2569(2024) ([Resolution 2569\(2024\)](#)) sayılı Karar ile yukarıda bahsedilen Konferanstaki tavsiyelere dayanmaktadır. Alet çantası parlamento üyelerine ve parlamento personeline uygulama kılavuzu sunmak için tasarlanmıştır. Alet çantası:

- ▶ Göç bağlamındaki kayıplar sorunu hakkında **kamu politikası meselelerini** ana hatlarıyla ortaya koyacak;
- ▶ **Parlamente**lerin ulusal kanun yapıcı sıfatıyla **bu meseleleri nasıl ele alabileceklerini** açıklayacak;
- ▶ Avrupa genelindeki **iyi uygulama örneklerini** vurgulayacaktır.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM)

AKPM, 700 milyonun üzerindeki Avrupalıyı temsil eden ve Avrupa Konseyi'ne üye 46 devletten 612 ulusal parlamenterleri bir araya getiren benzersiz bir pan-Avrupa siyasi meclisidir. AKPM Avrupa Konseyi'nin çalışmalarının demokratik karakterini güvence altına alır. AKPM üyeleri, Strazburg'da yılda dört defa yapıp, bir hafta süren, *kararların ve tavsiye kararların alındığı* genel kurul toplantılarında, yıl boyunca çeşitli tematik komisyonlarda ve diğer forumlarda bir araya gelir.

2. Kimler “kayıp göçmen”dir?

“Kayıp göçmen” terimi, **idari statülerinden bağımsız olarak göç bağlamında kaybolan** insanları (sığınma talebinde bulunan mülteciler, insani koruma altındaki kişiler ve risk altındaki kişiler/insan ticareti mağdurları gibi uluslararası koruma ihtiyacı içinde olan insanları kapsar) tanımlar.

Göçmenlerin, yolda veya bir varış noktasına yerleştikten sonra ister düzenli ister düzensiz durumda olsunlar, karşılaştıkları çeşitli koşullar onları **her türlü zafiyete** (çalışma ve usule ilişkin hakları konusunda yeterli bilgi sahibi olmama, katılabilecekleri destek programlarına erişememe vb.) maruz bırakabilir.

Çok sayıda insan, yasal prosedürler çerçevesinde göç etmektedir (2022: 7,5 milyon kişiye kısa süreli Schengen vizesi verilmiş, AB vatandaşı olmayan 123.000 kişinin giriş yapmasına izin verilmemiş ve 431.000 kişi Schengen bölgesini terk etme emri almıştır).³ **Düzensiz göçü tercih eden kişiler istismara daha açıktır:** Kaybolma ya da zorla kaybedilme riskleri çok daha yüksektir. Bu risk **refakatsiz ve ailelerinden ayrılmış çocuklar için daha da artmaktadır.**

- ▶ **Kayıp bir göçmen hayatta olabilir:** Kişi ailesiyle bağlantısını kaybettiği için ya da kişisel tercihi nedeniyle kayıp olabilir. İnsanlar genellikle kendi iradeleri dışında kaybolurlar, örneğin gözetim altında dış dünya ile iletişim kurmaları engellendiğinde veya insan ticareti mağduru olduklarında.
- ▶ **Ölmüş bir insan, cesedi bulunmadığı veya bulunamadığı ya da kimlik tespiti yapılmadığı veya yapılamadığı için de kayıp olabilir.** Kısıtlayıcı göç politikaları göçmenleri genellikle çöl, deniz, orman ya da çatışmalı bölge gibi tehlikeli ve ölümcül yollara yönelmeye zorlamaktadır. Vardıkları ülkelerde yoksulluk, evsizlik ve sosyal dışlanma göçmenlerin öldüklerinde kimliklerinin belirsiz kalmasına neden olabilmektedir. **Doğal afet veya tekne kazası durumlarında cesetlerin çıkarılamaması hayatını kaybeden birçok göçmenin hiçbir zaman kimliklerinin tespit edilememesinin ve resmi istatistiklere dahil edilememesinin en önemli nedenidir.**

AKPM'nin üye devletlerin kabul etmesi için önerdiği kayıp göçmen tanımı:

2569(2024) Sayılı Karar- p.25.1 ([Resolution 2569\(2024\)](#) – raf. 25.1): “AKPM, üye devletlerin, ICRC'nin (Uluslararası Kızılhaç Komitesi) standart tanımına göre kayıp kişilerin ‘**ailelerinin kendilerinden hiç haber alamadığı ve/veya güvenilir bilgilere dayanarak bir silahlı çatışma (uluslararası veya uluslararası olmayan) veya diğer şiddet olayları veya felaketler veya göç gibi tarafsız ve bağımsız bir kurumun müdahale etmesini gerektirebilecek diğer durumlar nedeniyle kayıp olarak bildirilen kişiler olarak**’ tanımlandığı ortak bir tanımı benimsemelerini tavsiye eder.”

3. Kaynak: Avrupa Komisyonu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2023, [Visa applications reach 7.5 million in EU- and Schengen Associated Countries – a 258% increase to 2021](#); Eurostat, 2024, [Migration and asylum in Europe – 2023 edition](#) (erişim tarihi 1 Eylül 2025).

3. “Kayıp göçmenler” neden kamu politikaları geliştirmeyi gerektiren bir insan hakları meselesidir?

Üye devletlerin yasal yükümlülükleri vardır

- ▶ Avrupa Konseyi üye devletleri, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 2. maddesi (yaşam hakkı)**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı ve BM Herkesin Zorla Kaybedilmeye Karşı Korunmasına Dair Sözleşmesi uyarınca yaşam hakkının ihlalinin önleme ve doğal olmayan ya da şüpheli ya da hukuk dışı öldürme olaylarını soruşturmakla yükümlüdür.⁴ Kimliği teşhis edilemeyen bir kişinin söz konusu olduğu her ölüm potansiyel olarak **şüpheli ölümdür**. Göçmenler dahil olmak üzere bütün kayıp kişilerin akıbetinin aydınlatılması, **hukukun uygulanması ve cezasızlıkla mücadele** meselesidir.
- ▶ Keyfi tutuklama yasaktır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 5. madde, Avrupa İşkencenin ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelelerin Önlenmesine Dair Sözleşme). **Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler kayıt altına alınmalı ve dış dünya ile iletişim kurabilmelidir**.

Üye devletlerin ahlaki ve etik yükümlülüğü vardır

- ▶ Ölmüş bir kişinin kimliğinin tespit edilmesi ve bireysel olarak defnedilmesi bir insan onuru meselesidir. **İnsan onuru hayatta olduğu gibi ölümden de güvence altına alınmalıdır**.⁵
- ▶ Her kayıp kişinin ardında onu arayan bir aile veya dostlar vardır. Sevdiklerinin akıbeti hakkında cevap alamamak ve onun yasını tutamamak ağır psikolojik sıkıntılara yol açmaktadır, bilim insanları bunu “belirsiz kayıp” olarak adlandırmaktadır.

Üye devletler ailelere güvenilir bilgi ve destek sağlayabilir

- ▶ Aileler genellikle yetkili makamlara başvurmaktan çekinirler ya da konuyla ilgili hangi makamın yetkili olduğunu bilmezler. Ailelerin güvenilir muhataplara ulaşabilmesi ve bu muhatapların resmi makamlarla temas halinde olması şarttır.
- ▶ Kayıp vakaları idari sorunlara yol açmaktadır çünkü ölüm belgesi; yasal mülkiyet, çocuğun velayeti veya miras gibi resmi işlemleri yapabilmek için genellikle gerekmede ve aile bireylerinin aile birleşimine erişimini de etkileyebilmektedir.

Üye devletlerin yetkili makamları zaten sürece dahildir: Eşgüdüm şarttır

- ▶ Yerel, bölgesel ve ulusal yetkili makamlar, bildirim, arama ve kimlik tespiti prosedürünün çeşitli aşamalarına dahildir: polis, konsolosluklar, adli tıp hekimleri, belediyeler, savcılık hizmetleri, sınır güvenlik yetkilileri, kabul merkezleri, gözetim merkezleri ve çocuk koruma kurumları. Ayrıca kurtarma operasyonları, acil müdahale mekanizmaları, otopsi ve defin dahil olmak üzere cesetlerin idaresi **halk sağlığını ilgilendiren alanlardır**.
- ▶ Hayatını kaybeden göçmenlerin kimliklerinin tespit edilmesi, ailelerin bilgilendirilmesi ve hatta cenazenin ülkeye gönderilmesinin kolaylaştırılması için **uluslararası eşgüdüm** büyük önem taşımaktadır. Menşe ülkeler, transit ülkeler ve varış ülkeleri bilgi paylaşımını daha iyi hale getirebilirler (**güzergâh temelli yaklaşım**). Kayıp olarak bildirilen bir kişinin bulunmaması ya da cesetine ulaşılamaması halinde devlet yetkilileri birbirlerini haberdar ederek ölüm karinesi belgesinin verilmesini kolaylaştırabilir.

Kaybolma ve zorla kaybetme

Uluslararası hukukta hangi vakaların kayıp olarak kabul edileceğine dair bir tanım yoktur. Bütün kayıp vakaları istem dışı değildir, yetişkinler aile bağlarını koparmaya da karar verebilir.

Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme, **zorla kaybetme**’yi “kişilerin devlet görevlileri veya devletin izni, desteği veya rızasıyla hareket eden kişiler veya gruplar tarafından tutuklanması, kaçırılması veya diğer herhangi bir şekilde özgürlüğünden mahrum edilmesi ve ardından söz konusu kişilerin kendi fiillerini reddetmeleri veya kaybolan kişinin akıbeti ve nerede olduğunun gizlenmesi ve sonuçta kayıp kişinin hukukun koruması dışında kalması” olarak tanımlar (Madde 2).

4. Bkz.: AKPM, Res. 2569(2024), p. 5.

5. Bkz.: AKPM, Res. 2569(2024), p. 4.

Parlamententer ne yapabilir?

→ Ayrıca bkz. bir sonraki bölüm “Temel politika meseleleri ve tavsiyeler”, s.11.

1. Farkındalık yaratın

Parlamento üyeleri, siyasi partiniz, seçmenleriniz ve temas halinde olduğunuz kamu yetkilileri nezdinde bu sorunun boyutu ve ciddiyeti konusunda farkındalık yaratın:

- ▶ **Parlamentoda söz alın ya da parlamento oturumları düzenleyin.**
- ▶ **Kamuya açık etkinlikler** düzenleyip kayıp göçmenlerin ailelerini deneyimlerini aktarmaları için davet edin.
- ▶ Geleneksel ve sosyal medyayı kullanarak ulusal düzeyde eylem çağrısında bulunun.
- ▶ Bu alet çantası veya AKPM’nin 2569(2024) Sayılı Kararı ([Resolution 2569\(2024\)](#)) gibi **bilgilendirici materyeller ve belgeler** dağıtın.

2. Ülkenizdeki durumu inceleyin

Ülkenizin kayıp göçmen vakalarını nasıl önlediğini ve bu vakalara nasıl müdahale ettiğini değerlendirin. Müdahil olan başlıca paydaşları tespit edip, yasalardaki ve uygulamadaki zorlukları ve iyi uygulama örneklerini inceleyin:

- ▶ Parlamentonuzu, yasalarda ve politikalarda (kişisel verilerin sınır ötesi ve ülkenizin uluslararası hukuk kapsamındaki taahhütleri doğrultusunda paylaşımı, önleme mekanizmaları, ilgili bakanlıklar arası diyalog, sivil toplumun katılımı konularında) değişiklik yapmak için gereken spesifik ihtiyaçları ve fırsatları tespit etmek üzere ulusal bağlamı değerlendiren bir **çalışma yaptırmaya** teşvik edin.
- ▶ Yasalardaki ve uygulamadaki boşlukları anlamak ve tespit etmek için **başlıca paydaşlarla ikili toplantılar ve parlamento oturumları düzenleyin.**
- ▶ Ülkenizin, kayıp göçmenler dahil olmak üzere kayıp vakalarını önlemeyi ve bunlara müdahale etmeyi amaçlayan **uluslararası anlaşmalara taraf** olup olmadığını **inceleyin.**

3. Eyleme geçin

- ▶ Ulusal uygulamaları uyumlaştırmaya yardımcı olacak veya kayıp kişileri aramak ve kimliklerini tespit etmekle yükümlü kolluk kuvvetleri arasında sınır ötesi iş birliğini kolaylaştıracak **yeni yasalar veya yasa değişiklikleri önerin.**
- ▶ **Hükümetin kayıp göçmenler için bir ulusal irtibat merkezi tayin etmesini teşvik edin:** Bugüne kadar 9 Avrupa Konseyi üyesi devlet ve 15 Afrika devleti kendi ülkelerinde birer irtibat merkezi belirledi.
- ▶ **Aileleri** yapılacak müdahalelerin tasarlanmasına **dahil edin** ki bu müdahaleler esas bilgi sağlayıcı ve hak sahibi olan ailelerin ihtiyaçlarını da karşılayabilsin.
- ▶ Otopsi yapma, veri koruma, zorla kaybetme veya ölüm karinesi kaydı çıkarma kuralları dahil olmak üzere **çalışma protokollerini ve uluslararası (Avrupa Konseyi dahil) standartları ulusal hukuka aktarın.**
- ▶ Kayıp göçmen vakalarının önlenmesi ve bunlara müdahale edilmesi için yeterli kaynak tahsis edilip edilmediğini (adli tıp hekimliği, mezarlıkların idaresi için yerel kaynaklar, kamu çalışanlarının eğitimi) değerlendirmek amacıyla **bütçe üzerindeki denetim yetkinizi** kullanın.
- ▶ **Ülkenizdeki İnsan Hakları Kurumları ile irtibat kurun.** Bu kurumlar yeni yasa hazırlamanıza veya mevcut yasalarda değişiklik yapmanıza yardımcı olmak üzere uzmanlıklarını sizinle paylaşabilir. Bu kurumlar kolluk kuvvetleriyle aileler ve onları destekleyen sivil toplum arasında bir kolaylaştırıcı ve köprü görevi de görebilirler. Politika belirleme görüşmelerinin **yetkili resmi makamlarla sivil toplum arasında etkili ve iyi yapılandırılmış bir diyalog** kurulması doğrultusunda ilerlemesine yardımcı olabilirsiniz.

Temel politika meseleleri ve tavsiyeler

1. Göçmenlerin kaybolması nasıl önlenir?

Düzenli göç yollarına erişimi yaygınlaştırın

Güvenlik ve kısıtlamayı kuvvetle vurgulayan bir göç ve sınır yönetimi göçmen kayıpları riskini artırmaktadır.⁶ İnsanlar çok daha tehlikeli yolları kullanmaya ve kaçakçılardan medet ummaya zorlanmaktadır. Bu durum yaralanma, ölüm, kaybolma ve insan hakları ihlalleri riskini artırmaktadır.

- ▶ **Düzenli ve güvenli göç yollarına daha fazla ve daha kolay erişim** sağlanması göçmenlerin ölmelerinin ve kaybolmalarının önlenmesine yardımcı olacaktır.
- ▶ Bu durum, **insani ya da aile birleşimi gerekçeleriyle sığınma prosedürlerine ve oturma izinlerine yasal ve pratik erişimin** sağlanmasını veya uluslararası koruma talep edenler için **yeniden yerleştirme** programlarının çoğaltılmasını gerektirir.

Arama kurtarma çalışmalarına kaynak ayırın

Göçmenler, çöl, okyanus ve orman gibi tehlikeli coğrafi bölgelerden geçerken sıklıkla hayatlarını kaybetmekte ya da kaybolmaktadır. Ölümleri ve kaybolmaları önleyecek arama kurtarma çalışmalarının yürütülmesi devletlerin yasal yükümlülüğüdür.

- ▶ Sahil güvenlik görevlileri ve acil müdahale ekipleri gibi kurtarma görevi yapan **yetkililerin elinde yeterli insan kaynağı ve teknik ve mali kaynak** bulunmalıdır.
- ▶ Hayatta kalanlara en duyarlı şekilde yaklaşabilmek ve bu sırada kaybolmuş olabilecek yol arkadaşları hakkında da bilgi toplayabilmek için **koruma odaklı ve insan hakları temelli eğitimler** verilmeli. **Ülkenizde son derece anlamlı uygulamaların tesis edilmesine yardımcı olacak standartlar ve uzmanlık (ICRC, UNHCR) mevcuttur.**
- ▶ Bir kaza ya da felaketin ardından, bilhassa da tekne kazaları söz konusu olduğunda, cesetlerin bulunması teknik açıdan zor ve maliyetli olabilmektedir. Bununla birlikte, **yetkililer**, ileride kimlik tespiti ve defin işleminin yapılabilmesi için **cesetleri bulma konusunda ellerinden gelen herşeyi yapmalıdır.**
- ▶ Arama kurtarma imkânları olan sivil toplum dahil **özel girişimlerle eşgüdüm**, hayat kurtarmaya ve kayıpların önlenmesine yardımcı olabilir.

Göçmenlerin gözetim altına alınma standartlarına saygılı olun

Göçmenler, gözetim altındayken de, örneğin aileleriyle iletişim kuramadıklarında da kaybolabilmektedirler. **Göçmenlerin idari gözetim altına alınması**, özgürlükten mahrum bırakmanın uygun yargısal incelemeyle teyit edilerek gerekli olduğunun kanıtlanması durumunda ve bir geri dönüş prosedürünün yürürlüğe girmesi beklenirken **her zaman sadece bir son çare önlemi olarak ve olabilecek en kısa süreyle uygulanmalıdır (Avrupa Konseyi standartları uyarınca).**

- ▶ Kaybolmaları önlemek için, **her özgürlükten mahrum bırakma kayıt altına alınmalıdır.**
- ▶ Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler **dış dünya ile iletişim kurabilmelidirler.**

6. Kaynak: BM Zorla Kaybetmeler Komitesi, 2023, CED/C/GC/1: [General comment No. 1 \(2023\) on enforced disappearance in the context of migration](#); Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2025, Göçmenlerin İnsan Haklarına İlişkin Özel Raportör'ün Raporu: [Phenomenon of migrants going missing or subjected to enforced disappearance – human rights analysis](#).

Kırılganlıkları bir sorun olarak tanıyın ve bu sorunu ele alın

Göçmenler, **insan ticareti ve emek sömürüsü** mağdurları haline geldikleri için de kayıp olabilmektedir. Bunu önlemek için, göçün tüm aşamalarında karşılaşılabilecek kırılganlıkların belirlenmesi ve kabul edilmesi gereklidir. Emek piyasasında yapılan teftişler, yetkililerin insan ticareti mağdurlarını tespit edip göçmenlere yardım etmesine ve kayıpları önlemesine yardımcı olabilir.

- ▶ Çocuklar ve insan ticareti, işkence, zorla kaybedilme veya toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağdurları ya da bu risk altında olabilecek kişiler, **kaybolma risklerinin azalması** ve hak talebinde bulunabilmeleri amacıyla **yeterli koruma ve desteği** her zaman almalıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı ve çocuk dostu bir yaklaşımın benimsenmesi, birbiriyle kesişen kırılganlık türlerinin belirlenmesi ve bu kırılganlıkların giderilmesi bakımından çok önemlidir.
- ▶ Devletler, sosyal hizmet uzmanları, sığınma memurları, kabul merkezi personeli, tercümanlar, polis memurları gibi **göçmenlerle etkileşim içinde olan personelin kırılganlıkları belirleyebilmesi ve uygun desteği verebilmesi için yeterli eğitim ve kaynağa erişimini sağlamalıdır.**
- ▶ **İnsan ticareti ve emek sömürüsü mağdurları**, yetkililere kendileri ulaştıklarında dahi, suçlu muamelesi görerek, göz altına alınarak veya sınır dışı edilerek **asla cezalandırılmamalıdır.**

Faydalı kaynaklar

Güvenli yollar & arama ve kurtarma:

- ▶ AKPM, 2612(2025) Sayılı Karar, Denizlerde göçmenlerin hayatını kurtarılması ve insan haklarının korunması ([Resolution 2612\(2025\) Saving the lives of migrants at sea and protecting their human rights](#))
- ▶ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2025, Göçmenlerin İnsan Haklarına İlişkin Özel Raportörü'nün Raporu: Kayıp ya da zorla kaybedilme mağduru göçmenler olgusu- insan hakları analizi ([Phenomenon of migrants going missing or subjected to enforced disappearance – human rights analysis](#)).
- ▶ BM Genel Sekreteri, 2024, 2024 Raporu-Göçmen hayatlarının kurtarılmasına ilişkin Tavsiye Kararlar ([Report 2024 – Recommendations on saving migrants' lives](#))
- ▶ BM Zorla Kaybetmeler Komitesi, 2023, Göç Bağlamında Zorla Kaybetmeler hakkındaki 1 Numaralı Genel Yorum ([General comment No. 1 on enforced disappearance in the context of migration](#))

Göçmenlerin gözetim altına alınması:

- ▶ Avrupa Konseyi, 2023, Göçmenlerin ve sığınmacıların idari gözetim altına alınmasına ilişkin uygulayıcılara yönelik rehber ([Guide for practitioners on the administrative detention of migrants and asylum seekers](#))
- ▶ Avrupa Konseyi, 2013, Göçmen gözetim merkezleri ziyareti -Parlamentarler için rehber ([Visiting immigration detention centres – A guide for parliamentarians](#))
- ▶ Avrupa İşkence ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Muamele veya Cezalandırmanın Önlenmesi Komitesi (CPT) [standartları](#)

Kırılganlıklar:

- ▶ Avrupa Konseyi, 2024, HELP İnsan Ticareti ile Mücadele Kursu ([HELP course on Combating Trafficking in Human Beings](#))
- ▶ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Emek sömürüsüne yönelik insan ticaretinin önlenmesi ve bununla mücadele hakkındaki CM/Rec(2022)21 Sayılı Tavsiye Kararı ([Recommendation CM/Rec\(2022\)21 on preventing and combating trafficking in human beings for the purpose of labour exploitation](#))
- ▶ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Göçmen, mülteci ve sığınmacı kadın ve kız çocuklarının haklarının korunmasına ilişkin CM/Rec(2022)17 Sayılı Tavsiye Kararı ([Recommendation CM/Rec\(2022\)17 on protecting the rights of migrant, refugee and asylum-seeking women and girls](#))
- ▶ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, CM/Rec(2019)11 Sayılı Tavsiye Kararı ([Recommendation CM/Rec\(2019\)11 on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration](#))
- ▶ İnsan Ticaretiyle Mücadele Uzmanlar Grubu (GRETA) [ülke raporları](#)
- ▶ ICRC, 2022, [Guiding Principles on Interaction with Families of Missing Migrants](#)
- ▶ ICRC, 2021, [Guidelines on Coordination and Information-Exchange Mechanisms for the Search for Missing Migrants](#)
- ▶ AKPM, [Resolution 2324\(2020\) Missing refugee and migrant children in Europe](#)
- ▶ UNHCR, 2017, [Protection-sensitive entry systems](#) (güncellenmiş versiyonu)

2. Kayıp göçmenler hakkında etkin bildirim ve arama mekanizmaları nasıl oluşturulur?

Erişilebilir bildirim mekanizmaları

Bir kişi kaybolduğunda, polisin gecikmeden soruşturma başlatabilmesi için aile fertleri ya da arkadaşları derhal durumu bildirmelidir. Ancak göçün sınır ötesi olma özelliği kayıp kişinin bildirilmesini daha karmaşık hale getirmektedir.

Kayıp göçmenin ailesi veya yol arkadaşları, hangi yetkililerle temasa geçmeleri gerektiği konusunda kararsız kalabilirler. Ayrıca, dil engeli de sorun oluşturabilir.

Aileler, yaşadıkları ayrımcılık deneyimleri nedeniyle veya eğer belgeleri yoksa gözetim altına alınma ve sınır dışı edilme korkusuyla da yetkililerle temas kurmaktan kaçınabilmektedir. Eğer aile otoriter bir ülkede yaşıyorsa, yerel polise kayıp durumunun bildirilmesi sırf hem kayıp kişiyi hem ailenin kendisini tehlikeye atabilme ihtimali nedeniyle imkânsız olabilir.

- ▶ **Devletler**, ailelerin ve kaybolmanın diğer şahitlerinin kayıp göçmen vakalarını bildirebileceği **spesifik ve erişilebilir bildirim mekanizmaları oluşturmalıdır**. Bu, prosedürle ilgili kamuya açık bilgilendirmeyi ve gerektiğinde çeviri yapılmasını da içerir.
- ▶ **Bildirim mekanizmaları güvenilir de olmalıdır**. Ailelerin – idari statüleri ne olursa olsun – gözetim altına alınma ya da sınır dışı edilme korkusu olmaksızın kayıp bir akrabayı bildirebilmesi için kamu hizmetleriyle göç idaresi yetkilileri arasında bir “güvenlik ağı” yasayla yürürlüğe sokulmalıdır.
- ▶ Sivil toplum örgütlerine ve insani yardım kuruluşlarına, **bu tür bildirimlerin göç denetimi amacıyla değil sadece kayıp kişinin aranması amacıyla kullanılacağına dair resmi güvenceler** verilmelidir.
- ▶ **Ulusal İnsan Hakları Kurumları**, ailelerin ve arkadaşların vakaları bildirmesi için güvenilir bir platform sunabilir: Bu kurumların göçmenlerin yönetimindeki örgütler de dahil, sivil toplum örgütleriyle düzenli ilişki içinde olması, söz konusu kurumları devlet yetkililerinin bilgi alabileceği **ayrıcılık muhatapları** haline getirir.

Eşgüdümlü arama süreçleri

Göç bağlamında kayıp bir kişiyi aramanın kendine özgü zorlukları vardır çünkü söz konusu kişiye ait izler sınır ötesine yayılabilmektedir. Bazen bu engeller abartılarak kayıp kişiyi aramaktan vazgeçme veya ailenin aramaya katılabilmesini kısıtlama bahanesi olarak kullanılmaktadır.

- ▶ Devletler, **kayıp olarak bildirilen herkes için**, kaybolma bağlamına ya da idari statüye bakılmaksızın **arama başlatılmasını sağlamak** zorundadır.
- ▶ Arama, göç bağlamında kaybolma durumlarına özel, **sistemli ve standart bir usule** göre yürütülmelidir.
- ▶ Devletler, **aileleri arama sürecine katmalı** ve aramanın seyri boyunca onları bilgilendirmelidir.

Savcılar genellikle, soruşturmaların tarafsız, eksiksiz ve zamanında yapılmasını sağlayarak arama çalışmalarının yönlendirilmesi ve denetlenmesinde rol oynar.

- ▶ **Savcılar**, bunu etkili şekilde yapabilmesi için, göç bağlamında suç niteliği taşıyan veya taşımayan kayıp vakalarını kapsayan **açıkça tanımlanmış bir yetkiye ihtiyaçları vardır**.

Devletler, etkili arama yapılabilmesi için ulusal düzeydeki tüm paydaşların çalışmalarını iş birliği ve eşgüdüm içinde gerçekleştirmesini sağlamak zorundadır. Her aktöre verilen yetki açık olmalıdır.

- ▶ Eşgüdüm, **tüm paydaşlar arasında yapılandırılmış diyalog kurmak** ve bu konuda yetkili bakanlık bünyesinde (genellikle Dışişleri veya İçişleri Bakanlığı) Kayıp Göçmenler için bir ulusal irtibat merkezi görevlendirmek suretiyle kolaylaştırılabilir.

İyi uygulama: hâkim ve savcılar, yaşam hakkı ve Türkiye’de işkencenin yasaklanması konularında eğitilmesi

Haziran 2024’te, 134 hâkim ve savcı Türkiye’nin Bursa ilinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından ortaya konulan insan hakları ilkelerine ve bunların uygulanmasına ilişkin kademeli eğitimin altıncı oturumuna katıldı. Bu eğitim, Avrupa Konseyi’nin yürüttüğü ve AB ile Avrupa Konseyi’nin birlikte finanse ettiği “Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi’nin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde Uygulanmasının Desteklenmesi” Ortak Projesi’nin (Joint Project on “Supporting the Effective Implementation of Turkish Constitutional Court Judgments in the Field of Fundamental Rights”) bir parçasıydı. Dört tematik oturum düzenlendi, bunlardan biri yaşam hakkı ve işkencenin yasaklanması hakkında idi. AYM ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı temel alınarak verilen eğitim, devletin yaşam hakkını güvence altına alma, ölüm ve işkence ve kötü muamele iddiaları hakkında etkili soruşturma yürütme ve kişileri işkenceden ve diğer kötü muamele biçimlerinden koruma yükümlülükleri konularına odaklanmıştır.

3. Göç bağlamında ölen her kişinin kimliğinin tespit edilmesi nasıl güvence altına alınır?

Adli kimlik tespiti

İnsana ait kalıntıların kimlik tespitinin yapılması, kayıp kişi vakasını çözüme kavuşturabilir. **Kimlik tespiti, bir kişi hakkında ölmeye önce (antemortem veriler) ve öldükten sonra (postmortem veriler) bilgi toplama, analiz etme ve karşılaştırma sürecidir.** Söz konusu bilgiler eşleştğinde kimlik tespiti yapılabilir.

Aileler, yakın arkadaşlar ve kayıp vakasının tanıkları, kayıp kişi hakkındaki antemortem veri kaynağıdır. İnsana ait kalıntılar ise postmortem veri kaynağıdır.

Polisler, adli tıp doktorları, antropologlar ve odontologlar, adli tabip/sorgu hâkimleri ve sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra Kızılağ ve Kızılay kurumları bu bilgileri toplayan aktörlerdir. Fiziksel görünüme, kişisel eşyalara, dış kayıtlarına ait betimlemeler ya da DNA profilleri toplanan bilgiler arasındadır.

Göç bağlamı bu verilerin toplanması ve karşılaştırılmasını daha karmaşık hale getirir çünkü:

- **Antemortem ve postmortem veriler sınırlar arasında standart bir yolla toplanıp saklanmamaktadır.** Bu, verilerin karşılaştırılmaz olması anlamına gelir, ki bu da kimlik tespitinin yapılmasını engeller.
- **Antemortem ve postmortem veriler genellikle aynı devlet tarafından toplanmaz.** Ailelerin her zaman akrabalarının kaybolduğu ülkede oturması söz konusu değildir. Eğer devletler bu bilgiyi paylaşmazlarsa kimlik tespitinin yapılması mümkün değildir.
- **Göçmenlere ait insan kalıntıları üzerinde postmortem incelemeler sistematik şekilde yapılmamaktadır.** Bu duruma yol açan etkenlerden biri adli tıp alanındaki beşeri, mali ve maddi kaynak eksikliği olabilir (özellikle aynı anda çok sayıda göçmen ölümüyle karşı karşıya kalınan bölgelerde).

Üye Devletler, varsayılan menşee, milliyet, idari statü ya da kaybolma şartları her ne olursa olsun, hiçbir ayırım gözetmeksizin **kayıp tüm kişilerin kimliklerini tespit etme yükümlülüğünü** getirmelidir.

- **İnsana ait kalıntıların adli tıp yoluyla sistematik biçimde kimliklerinin tespit edilmesi,** Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin adli otopsi kurallarının uyumlaştırılması konusundaki R (99) 3 Sayılı Tavsiye Kararı ([Recommendation No. R \(99\) 3 on the harmonisation of medico-legal autopsy rules](#)) ile Potansiyel Olarak Hukuk Dışı Ölümlerin Soruşturulmasına İlişkin Minnesota Protokolü ([Minnesota Protocol on the Investigation of Potentially Unlawful Death \(2016\)](#)) gibi **uyumlaştırılmış standartlara göre yapılmalıdır.**
- Üye devletler, **adli tıp uzmanlarının elinde** bu çok önemli işi yerine getirebilecekleri **mali, beşeri ve maddi kaynakların bulunmasını** temin etmek zorundadır. Devletler, personel ve bilirkişilerin yanı sıra soğutma konteynırları gibi kaynakları da paylaşmayı ve tek havuzda toplamayı dikkate almalıdır.

İyi uygulama: İspanya'da ulusal adli tıp protokolünün geliştirilmesi

Hâlihazırda, İspanya'daki 32 adli tıp kurumu, adli tıp kimlik tespiti için farklı prosedürler uygulamaktadır. Bu sorunu çözmek için İspanya Adli Tıp Patolojisi Cemiyeti ve Arjantin Adli Tıp Antropolojisi Ekibi'nden uzmanlar **göçmenlere ait insan kalıntıların kimlik tespiti için bir ulusal adli tıp protokolü** geliştirmiştir. Bu protokol, eğer kabul edilir ise, İspanya'daki tüm adli tıp uzmanlarının, standart hale getirilmiş prosedürleri izleyerek aynı türden bilgi toplamasını sağlayacaktır.

Ekip aynı zamanda kimlik tespiti sürecinde yer alan aktörlerin erişimine açık olacak şekilde tasarlanmış **amaca özel bir ulusal adli tıp veri tabanı** için bir model geliştirmiştir. Ayrıca ekip, **bu tür bilgilerin sınır ötesi paylaşımına imkân tanımak için yasal çerçevenin** gözden geçirilmesini desteklemektedir.

2024'te, İspanya Ombudsmanı (Defensor del Pueblo) ilgili bölgesel ve ulusal makamların bu tedbirleri kabul etmelerini **tavsiye etmiştir.** Şimdi ise, çalışma ekibi ve Ombudsman, bu modeli, modelin kabu edilmesi aşamasına taşımak için yetkili makamlar ile birlikte çalışmaktadır.

Felaketlerin ardından kimlik tespiti yapılması

Felaket durumlarında ya da kitlesel can kaybı ve yaralanmaların yaşandığı olaylarda, yetkili makamlar standart hale getirilmiş protokollere uymalıdır, özellikle de INTERPOL'ün Felaket Kurbanlarının Kimlik Tespiti ([Disaster Victim Identification \(DVI\)](#)) protokolüne. Bu, doğru kimlik tespiti olasılığını önemli ölçüde artıran ve etkin sınır ötesi iş birliğini kolaylaştıran bir adli tıp sürecidir. Ayrıca üye devletler bu tür çabaları desteklemek üzere teknik ve finansal kaynaklarla ilgili eşgüdüm sağlayabilirler.

- Üye devletler, polis memurları ve adli tıp konusunda uzman tıbbi kadronun yanı sıra aileler ile etkileşimi sağlayan çevirmen ve psikologların da yer aldığı **çok disiplinli DVI birimleri** kurulmalıdır.
- DVI birimleri, **tüm üye devletlerde kurulmalı** ve göçmenlerin maruz kaldığı felaketler dahil olmak üzere, bütün felaketler için **sistematiik biçimde kullanılmalıdır**.

İyi uygulama: 2023'teki Pylos tekne kazasının ardından Yunanistan DVI Biriminin kullanılması

Haziran 2023'te, 750 kişiyi taşıyan bir tekne Yunanistan'ın Pylos şehri yakınlarında alabora oldu. Göçmenlerle ilgili bir felakette, ilk defa Yunan Polisinin DVI birimi kullanıldı. Yunan Sahil Güvenliği'nin önderliğinde yürütülen ve DVI biriminin desteklediği yedi günlük arama ve kurtarma operasyonu neticesinde 104 kişi kurtarıldı ve 82 ceset çıkarıldı.

Polis memurları ve adli tıp uzmanlarından oluşan DVI biriminin çalışmaları sayesinde çıkarılan cesetlerin oldukça yüksek bir oranının (%90'ı) kimlik tespiti yapıldı. Bu başarıda katkısı olan önemli etkenlerden bazıları şunlardır: INTERPOL'ün standart DVI protokolünün kullanılması; tanıklarla görüşmelerin dil engelini aşmak için çevirmen aracılığıyla yapılması; menşe ve varış ülkelerindeki ailelere ulaşmak için bilgi kampanyası başlatılması ve yardım hattı kurulması; sistematiik olarak otopsi yapılması; konsolosluklar, polis ve kurumsal ağlar aracılığıyla diğer ülkelerle bilgi alışverişinde bulunulması; ve çok paydaşlı bir yaklaşımın benimsenmesi.

Ek bilgi: Antonietta Lanzarone, Panthelis Themelis ve Florian von König, 2025, *Forced Migration Review: The 2023 Pylos shipwreck: applying the Disaster Victim Identification Protocol*

Cesetlerin idaresi

Devletlerin, ölen kişiye, ceseti çıkarılıp incelendikten sonra onurlu muamele yapma yükümlülüğü vardır. Bu, lojistik ve yasal kısıtlamalar nedeniyle her zaman mümkün olmasa da ölen kişiye ait kalıntıların -yapılabilir olduğunda ve ailenin isteği doğrultusunda- kendi ülkesine gönderilmesini kolaylaştırmak için çaba sarfedilmelidir.

Geri gönderme mümkün değil ise cenazenin defnedilmesi gerekir çünkü yakma işlemi ileride kimlik tespiti ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.

- **Mezarların tek tek işaretlenmesi yasa ile şart koşulmalıdır.**
- **Mezarlar açıkça tespit edilebilir olmalı ve her bir mezar özel kodlarla kalıcı biçimde işaretlenip kayıt altına alınmalıdır.** Bu türden bir kayıt oluşturma, hem ileride kimlik tespiti ihtimali için hem de ailelere manevi açıdan bir son duygusu yaşatmak için elzemdir.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin dokuzuncu maddesinde güvence altına alınan din ve inanç özgürlüğü hakkı uyarınca, **ölen kişilerin dini ve manevi inançları** bilindiğinde **bunlara saygı göstermek** için her türlü çaba sarfedilmelidir.
- Adli tabip/sorgu hâkimlerine görevlerini yerine getirmelerini sağlamak için **yeterli kaynak ayrılmalıdır**.

4. Aileler kayıp göçmenlerin aranmasına nasıl katkıda bulunabilir ve hakları nelerdir?

Kayıp göçmenlerin ailelerinin hakları

Sevdikleri birinin kaybolması aileler üzerinde derin etkiler bırakır. Kaybolmuş bir akrabanın akıbetine dair belirsizlik psikolojik sıkıntıya neden olmakta ve ailelerin yas tutabilmesini engellemektedir; evin geçimini sağlayan esas kişinin kaybı ise maddi sorunlara yol açabilmektedir. İlaveten, bir çocuğun, bir eşin ya da bir ebeveynin kaybolması, mülkiyet hakkı, çocukların velayeti ya da aile birleşimi gibi konularla bağlantılı karmaşık idari zorluklar doğurabilmektedir.

Kayıp göçmenlerin aileleri, akrabalarının akıbetini bilme hakları⁷ olmasına ve kimlik tespit sürecinde önemli rol oynamalarına rağmen yaptıkları aramalarda genellikle engellerle karşılaşmaktadır.

Ailelere genellikle yetkili makamlar tarafından açık veya kesin yanıtlar verilmemektedir, aileler hangi kurumun sorumlu olduğuna dair net bilgi sahibi değildir ve arama çalışmalarının gidişatına dair yeterince bilgilendirilmemektedir. Ayrıca, ihtiyaç duydukları psikolojik, maddi ya da idari desteği nadiren almaktadırlar, oysa, sevdikleri kişiyle ilgili bilgi edinmek üzere sınır ötesine seyahat etmek çok masraflı olabilmektedir.

7. Bkz: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2025, Göçmenlerin İnsan Haklarına İlişkin Özel Raportörü: [Phenomenon of migrants going missing or subjected to enforced disappearance – human rights analysis](#).

Bazı aileler, örneğin devletleri doğum belgesi düzenlemediği ya da geleneksel usulle evlenmiş oldukları için kayıp kişiyle aile bağları olduğunu kanıtlamakta güçlük yaşayabilmektedir.

Bu bürokratik engeller, kurumsal destekten yoksunluk hissi ve bazı durumlarda ayrımcılık yaşanması ailelerdeki adaletsizlik duygusunu derinleştirebilmektedir.

- Üye devletler, uygun durumlarda, **ölüm karanesi belgesi vermelidir**; bu sayede Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Kayıp kişiler ve ölüm karanesi ile ilgili ilkeler hakkındaki CM/Rec(2009)12 Sayılı Tavsiye Kararı ([Recommendation CM/Rec\(2009\)12 on principles concerning missing persons and the presumption of death](#)) uyarınca ailelerin idari meselelerinin halledilebilmesi sağlanmış olacaktır.
- **Bakanlık düzeyinde, Kayıp Göçmenler için bir ulusal irtibat merkezi görevlendirilmelidir.** Bu sayede aileler yön göstermesi için başvurmaları gereken resmi makamı daha iyi tespit edebilecektir.
- Yetkili makamlar, farklı kültürel akrabalık anlayışlarını tanıyan, **kapsayıcı bir "aile" tanımını** kabul etmelidir.⁸

İyi uygulama: ailelerin eylemlerini ve seslerini yapılandırmak

Kayıp göçmen aileleri Avrupa'da ve diğer ülkelerde topluluklar ve dernekler bünyesinde örgütlenmiştir. Bu kuruluşlar, ailelerin seslerini yapılandırıp politika üreten kişilere duyurmaktadır. Belli başlı girişimlerden bazıları şunlardır:

- Kayıp Sığınmacı Aileleri Derneği ([Association of Families of Missing Asylum Seekers](#)), arama çalışmalarında diğer ailelere destek veren Suriyeli kayıp göçmenlerin ailelerinden oluşan bir ağıdır. Aynı zamanda adalet ve hesap verebilirlik savunuculuğu yapmaktadır.
- [The Comitato Tre Ottobre](#), 2013'deki Lampedusa tekne faciasının ardından İtalya'da kurulmuştur. Kuruluş, kayıp göçmenlerin ailelerine sevdiklerini arama konusunda yardım etmekte, onların sesini duyurup savunuculuğunu yapmaktadır.
- EuroMed Haklar projesi ([EuroMed Rights project](#) ve [yayını](#) Avrupa ve Afrika'da kayıp göçmenlerin ailelerinin sesini duyurmaya çalışmaktadır.

Kimlik tespitinde ailelerin rolü

Kayıp akrabaların aranması ve kimliklerinin tespitinde aileler merkezi öneme sahiptir. Genellikle kayıp vakalarını ilk bildirenler ailelerdir ve eğer kişi ölmüş ise cesetin kimlik tespiti için gereken çok önemli bilgilerin birincil kaynağı da yine ailelerdir.

Ancak, birçok ailenin, sevdiklerinin kaybolduğu varsayılan ülkeden farklı bir ülkede yaşaması nedeniyle kimlik tespiti sürecinde yer almaları lojistik açıdan zor olabilmektedir. Özellikle, aileler sınır ötesinde farklı ülkelerde yaşadığında, güvenilir kimlik tespiti için elzem olan antemortem verileri toplamak ve akrabalarından DNA verisi almak zor olabilmektedir.

- Kayıp göçmenlerin aileleri bir kayıp bildirdiğinde, **üye devletlerde (ve diğerlerinde) antemortem veriler uyumlulaştırılmış bir şekilde toplanıp saklanmalı**, örneğin INTERPOL'ün I-Familia veri tabanı ([INTERPOL's I-Familia database](#)) aracılığıyla sınırlararası karşılaştırmaya imkân tanınmalıdır.
- Arama ve kimlik tespiti çalışmalarına katılmayı arzulayan ailelere **kısa süreli vize almada kolaylık sağlanmalıdır.**
- Aileler seyahat etmeye gerek kalmadan **konsolosluklar aracılığıyla antemortem bilgi ve DNA profili verebilme** imkânına sahip olmalıdır.
- Aileler tarafından kimlik tespiti amacıyla aktarılan verilerin son derece hassas niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bu tür **veriler**, (Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'nde (Sözleşme 108+) ([Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data \(Convention 108\)](#)) öngörüldüğü gibi, **en yüksek veri koruma standartlarına uygun şekilde işlenmek ve saklanmak zorundadır.**
- Aileler, kimlik tespiti amacıyla veri paylaşmadan önce her zaman **bilgilendirilmiş onam** vermelidir.
- **Ölen bir kişinin kimlik tespitinin tek yolu DNA değildir.** Mümkün olduğunca çok sayıda antemortem ve postmortem bilgi toplanması çok önemlidir (örneğin kayıp kişiye ait bir dövme, takı, belirli bir sağlık durumuna ilişkin bir gösterge). Bkz. "[adli tıp kimlik tespiti](#)", s.14.

8. Bkz: ICRC, 2021, [Guiding Principles on Interaction with Families of Missing Migrants](#).

Aileler ve devlet yetkilileri arasındaki araçlar

Kayıp göçmenlerin ailelerinden bazıları devlet yetkilileriyle doğrudan muhatap olmaya isteksiz olabilir (bkz. “erişilebilir bildirim mekanizmaları”, s.13). Bu tür durumlarda, aileler destek için genellikle sivil toplum kuruluşlarına ya da gayriresmi ağlara yönelmektedir.

Devletler, kayıp göçmenlerin akıbetinin açığa kavuşturulabilmesini sağlamak için aileler ve yetkili makamlar arasında köprü görevi görebilecek güvenilir araçlar bulup onlarla çalışmalıdır. Bu araçlar arasında ulusal Kızılhaç ve Kızılay kurumları, sivil toplum kuruluşları ya da avukatlar yer alabilir. Aynı zamanda, Ulusal İnsan Hakları Kurumları, ailelerin çıkarlarını resmi yetkililer nezdinde temsil ederek ve aile derneklerine yapılandırılmış bir şekilde danışarak önemli bir rol oynayabilirler.

- ▶ Yetkili makamlar, **kayıp göçmenlerin aileleriyle birlikte çalışan güvenilir sivil toplum kuruluşları, avukatlar ve insani yardım aktörleriyle resmi ve sistematik işbirliği içinde olmalıdır.**
- ▶ Bu araçlara görevlerini etkin biçimde yürütebilmeleri için **yasal tanıma, idari destek ve yeterli kaynak** sağlanmalıdır.
- ▶ **Ulusal İnsan Hakları Kurumları** bu işbirliği için koordinasyon ve rehberlik sağlamada yardımcı olabilir.
- ▶ **Kayıp göçmenlerin ailelerine** bu hususla ilgili **politika üretme süreçlerinde danışılmalıdır**, örneğin, tüm paydaşları bir araya getiren yapılandırılmış diyalog yoluyla danışılabilir.

5. Ülkeler kayıp göçmenlerin akıbetinin belirlenmesinde nasıl birlikte çalışabilir?

Sınır ötesi veri paylaşımı

Göç bağlamında sınır ötesi veri paylaşımı, hem hayatta olan kayıp kişilerin yerinin tespit edilmesi hem de hayatını kaybedenlere ait insan kalıntılarının kimlik tespitinin yapılması açısından çok önemlidir.

Etkin kimlik tespiti ancak devletlerin bilgileri standart bir şekilde toplaması, saklaması ve bu bilgileri, verileri aynı şekilde toplamış olan devletlerle paylaşması halinde mümkündür (bkz. “adli kimlik tespiti” bölümü, s.14). Çeşitli ulusal makamlar, bir kişinin kimlik tespiti için standart hale getirilmiş protokoller doğrultusunda birlikte veya ayrı ayrı çalışabilir.

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi tarafından yürütülen Aile Bağlarının Yeniden Tesisi Programı (Restoring Family Links programme), da dünya genelinde aile üyelerinin yeniden birleştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıca gözetim merkezlerini ziyaret eden insani aktörler olarak Kızılhaç ve Kızılay Hareketi’nin çalışmaları bu alanda da çok önemli olmuştur. Hareket genellikle aileye kayıp yakınlarının hayatta olduğu bilgisini sunar. Ancak kayıp kişinin bulunduğu yer ve diğer konularda aileye bilgi verme ve onlarla yeniden bağlantı kurma kararı, kişi reşit olduğu sürece kendisine aittir.

INTERPOL’ün I-Familia programı, INTERPOL üyesi devletlerin polis yetkililerinin erişebildiği, kayıp kişileri DNA eşleştirmesi yoluyla kimliklerini tespit etmek üzere tasarlanmış **küresel bir veri tabanıdır**. Aileler kendi DNA’larını, veri tabanında saklanan insan kalıntılarının DNA’larıyla eşleşmesi umuduyla buraya gönderebilirler. Veri tabanı INTERPOL’ün diğer veri tabanlarından bağımsızdır, hiçbir nominal veri içermez ve bu nedenle de DNA’larını gönderenlerin kimlikleri korunmuş olur. I-Familia çok önemli bir araçtır ancak önemli engeller de söz konusudur. Birçok ülkede mevzuat DNA verilerinin INTERPOL ile paylaşılmasına henüz izin vermemektedir. Ayrıca veri tabanında hâlihazırda ailelerin verdiği DNA profilleri ancak kısıtlı sayıdadır.

- ▶ Üye devletler ilk olarak **antemortem ve postmortem verilerin uluslararası protokoller doğrultusunda toplandığı ulusal veri tabanları** oluşturmali, bunu yaparken kayıp göçmenlerin ve ailelerinin kimliklerini güvence altına almak için en yüksek **veri koruma** standartlarını uygulamalıdır (bkz 3. soru, s.14 ve 4. soru, s.15).
- ▶ Üye devletler, spesifik olarak kayıp kişilerin kimliklerini tespit etmek amacıyla **DNA ve diğer hassas verilerin** INTERPOL ile **güvenli bir şekilde paylaşılmasını mümkün kılan mevzuatı** kabul etmelidir.

İyi uygulama: Belçika DNA veri paylaşımını mümkün kılan yasayı kabul etti

Şubat 2024’te Belçika Parlamentosu ceza soruşturmalarında ve kayıp kişilerin kimlik tespitinde iş birliğini kolaylaştırmak için DNA verilerinin sınır ötesi paylaşımını mümkün kılan yeni bir yasayı kabul etti. Yasa değişikliği ülkenin INTERPOL’ün I-Familia veri tabanına katkıda bulunmasını mümkün kılmış, daha şimdiden birkaç kayıp vakasının çözülmesini sağlamıştır.

Ek bilgi: INTERPOL, 2024, INTERPOL Belçika’nın yeni DNA mevzuatını memnuniyetle karşıladı (INTERPOL welcomes new DNA legislation in Belgium)

Biliyor muydunuz?

INTERPOL'ün veri politikası, Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması'na ilişkin 108 No'lu Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nden esinlenmiştir.

Avrupa Konseyi içinde ve dışında sınır ötesi iş birliği

Menşe ülke, transit ve varış ülkeleri arasındaki iş birliği, hem kaybolmaların önlenmesi hem de kayıp göçmen vakalarının çözüme kavuşturulması açısından çok önemlidir. Bu alet çantasının tamamında vurgulandığı gibi hâlihazırda çok sayıda uluslararası sözleşme, norm ve iş birliği platformu mevcuttur.

Birçok Avrupa Konseyi üye devleti zaten bu mekanizmaların içinde yer almaktadır ancak iş birliğini güçlendirmek ve işler hale getirmek için aşağıdakiler dahil olmak üzere daha fazla adım atılması gerekmektedir:

- “Uluslararası Çerçeve” bölümünde belirtildiği gibi devletin uluslararası standartlara uygun hareket etmesini sağlayacak mevzuatın kabul edilmesi.
- Ulusal ve ulus ötesi düzeylerde açık iletişim kanallarının kurulması ve bilgi paylaşımının kolaylaştırılması amacıyla Kayıp Göçmenler için Ulusal İrtibat Merkezleri Ağı'na (**Network of National Focal Points for Missing Migrants**) delege atanması.
- Avrupa Konseyi Göç İrtibat Merkezleri Ağı (**Council of Europe Network of Focal Points on Migration**) ve Avrupa Savcıları Danışma Kurulu (**Consultative Council of European Prosecutors**) gibi forumlar aracılığıyla iş birliği ve diyalogun teşvik edilmesi.

İyi uygulama: Kayıp Göçmenler için Ulusal İrtibat Merkezlerinin görevlendirilmesi

Avrupa Konseyi üye devletleri arasında, **Belçika, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Yunanistan, Norveç, İrlanda, Malta, İspanya ve İsviçre, kayıp göçmenler için ulusal irtibat merkezlerini belirlemiştir.** Burkina Faso, Yeşil Burun Adaları, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Kongo, Gambiya, Gine, Fildişi Sahili, Liberya, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal, Sierra Leone, ve Togo da bu belirlemeyi yapmıştır (Temmuz 2025 itibarıyla).

Ağ, Dışişleri veya İçişleri Bakanlıklarından yetkilileri bir araya getirmektedir. Ağ ICRC'nin desteğiyle Rabat Süreci tarafından koordine edilmektedir. Ulusal İrtibat Merkezleri, ulusal düzeyde çabaları koordine eden, uluslararası düzeyde ise deneyimleri paylaşan irtibat noktaları olarak çalışır.

Ek bilgi: Rabat Süreci 2025, Kayıp Göçmenler için Ulusal İrtibat Merkezleri Ağı (**Network of National Focal Point for Missing Migrants**)

Temel bilgiler

Çok sayıda göçmen sonsuza dek kayıp olarak kalıyor ve birçok cesedin kimliği tespit edilmiyor. Mevcut durumda kimlik tespiti yapılması kural değil, istisnadır.

- ▶ Devletler, kayıp kişilerin göçmen varsayılp varsayılmadığına ve kaybolduğu bağlama bakılmaksızın, her birinin kimlik tespitinin yapılması için **yasal zorunluluk** getirmelidir.
- ▶ Devletler kayıp göçmen vakalarını ele almak üzere özel olarak tasarlanmış **erişilebilir ve güvenli bildirim ve arama mekanizmaları** oluşturmaktadır.
- ▶ Devletler bir felaketten sonra mümkün olduğu kadar **çok ceset bulma** ve mümkün olduğu kadar kurbanın kimlik tespitinin yapılmasını sağlamak için DVI Birimlerini görevlendirme konusunda kararlı olmalıdır.

Kayıp göçmenlerin aileleri kayıp yakınlarını ararken birtakım cevaplara ve desteğe ihtiyaç duyar. Ailelerin arama ve kimlik tespiti sürecine dahil edilmesi sadece etik bir mesele değil başarıyı temin etmek için de gereklidir.

- ▶ Devletler ailelerin sorularını cevaplayabilen **kayıp göçmenler için bir ulusal irtibat merkezi** kurmalıdır.
- ▶ **Aileler** arama sürecine **dahil edilmeli** ve sürecin başından itibaren düzenli olarak bilgilendirilmelidir.
- ▶ Devletler seviklerini arayan ailelere idari ve diğer destekleri (vize verme, ölüm karinesi belgesini düzenleme, psikolojik destek dahil) vermeyi taahhüt etmelidir.

Bazı aileler, kolluk kuvvetleri başta olmak üzere kamu yetkililerine güvenemeyebilir ve onlarla temas kurmayabilir. Sivil toplum ve insani yardım aktörleri güvenilir araçlar olabilir.

- ▶ **Güvenilir arabulucuların** rolü kamu yetkilileri tarafından **tanınmalı ve bu role resmiyet kazandırılmalıdır**. Bunlar sivil toplumu, Kızılhaç ve Kızılay kurumlarını ve avukatları içerir.
- ▶ Bu görevi yerine getirmeleri için bu kurumlara yeterli **kaynak** sağlanmalıdır.

Her insanın onuru hayattayken ve öldüğünde güvence altına alınmalıdır.

- ▶ **İnsan kalıntıları** ailenin talebi de bu yöndeysse, mümkün olduğunda ülkesine iade edilmelidir.
- ▶ Her insan **özel olarak işaretlenmiş bir mezarı** hak eder. Cesetin kimlik tespiti yapılmamışsa mezara bir numara verilmeli ve bu numara ileride kimlik tespiti yapılabilmesi amacıyla saklanmalıdır.
- ▶ **Ölen kişinin dini inançları** biliniyorsa ve mümkünse defin sırasında bu inançlara saygılı olunmalıdır.

“Kayıp göçmenler” sorununu çözmek için ulusal düzeyde koordinasyon ve sınır ötesi iş birliği kaçınılmazdır.

- ▶ Adli **kimlik tespiti** sınır ötesi karşılaştırma ve eşleştirme yapılabilmesi için ulusal düzeyde ve Avrupa Konseyi genelinde, **uyumlulaştırılmış standartlar** doğrultusunda yapılmalıdır. Bilgiler en yüksek veri koruma standartlarına göre saklanmalıdır.
- ▶ Devletler tüm paydaşları bir araya getiren **yapılandırılmış ulusal diyalog** mekanizması oluşturmaktadır. Aileler, özellikle de ailelerin öncülük ettiği inisiyatifler dahil olmak üzere taban örgütleri aracılığıyla, sistematik bir şekilde sürece dahil edilmelidir.
- ▶ Devletler kimlik tespiti için **uzmanlığı ve maddi kaynakları bir araya getirmeyi** düşünmelidir.
- ▶ Devletler, **Kayıp Göçmenler İrtibat Merkezleri Ağı** toplantılarına katılarak bu politika hususundaki zorluklar ve iyi uygulamalar hakkında bilgi alışverişinde bulunabilirler.

2569(2024) Sayılı Karar – Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi

“Kayıp göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar– Akıbetlerinin aydınlatılması için bir çağrı”

1. Göçmen, mülteci ve sığınmacıların kaybolması olgusu, Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat’a ([Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration](#)) taraf devletler tarafından kabul edilen 8 numaralı Hedef doğrultusunda, Avrupa ve dünya çapında politika geliştirilmesi gereken bir insan hakları meselesi olarak büyük ölçüde hafife alınıp ihmal edilen bir trajedidir.
2. Parlamenter Meclisi, uluslararası insan hakları ve uluslararası insani yardım hukukuna dayanan, yapılandırılmış ve yeterli kaynaklarla beslenen bir vizyon ve plan aracılığıyla hâlihazırda yürütülen önemli çabaları desteklemek ve çoğaltmak için kamu politikası düzeyinde ortak inisiyatifler alınması gerektiğine inanmaktadır.
3. AKPM, Birleşmiş Milletler Zorla Kaybetmeler Komisyonu tarafından hazırlanan Göç Bağlamında Zorla Kaybetmeler ([CED/C/GC/1](#)) hakkındaki 1 (2023) Sayılı Genel Yorum’da ve Birleşmiş Milletler Keyfi, Yargısız ve Yasa Dışı İnfazlar Özel Raportörü’nün hazırladığı “Mültecilerin ve Göçmenlerin Hukuk Dışı Ölümü” ([A/72/335](#)) başlıklı raporda yer alan tavsiye kararları bütünüyle onaylamaktadır. AKPM aynı zamanda, Birleşmiş Milletler Keyfi, Yargısız ve Yasa Dışı İnfazlar Özel Raportörü’nün hazırladığı “Ölümlerin Korunması” ([A/HRC/56/56](#)) başlıklı raporda yer alan tavsiye kararlarının yanı sıra kapsamlı bir koruma için insan haklarına dayanan evrensel olarak uygulanabilir kılavuz ilkeler geliştirilmesi ihtiyacını da onaylamaktadır.
4. AKPM, insan onurunun tüm kişilere hayattayken ve öldüklerinde sağlanması gerektiğini ve ölüye onurlu muamele etme yönündeki hukuki yükümlülüğün, uluslararası insancıl hukukun geçerli olmadığı durumlarda da uygulanması gerektiği görüşündedir.
5. AKPM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AKAS No. 5) 2. maddesi uyarınca üye devletlerin yaşam hakkının ihlalini önleme ve doğal olmayan ölüm ve hukuk dışı öldürme vakalarını soruşturma yükümlülüğü olduğunu; üye devletlerin de kayıp göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar meselesini nasıl ele alacaklarını bu temelde belirlemesi gerektiğini hatırlatır.
6. AKPM, kayıp ailelerinin acısını paylaştığını ve onlarla dayanışma içinde olduğunu ifade eder ve bilgi edinme konusundaki meşru taleplerini kabul eder. Meclis, yetişkinlerin nerede olduklarını ailelerine bildirmemeyi seçme hakkını tanımakla birlikte aileler için yakınlarının yaşayıp yaşamadığını bilme hakkının önemini de kabul eder.
7. AKPM, devlet yetkilileri tarafından bir kişinin bildirilmesi, aranması veya kimlik tespiti için yürütülen herhangi bir girişimin, bu kişinin ya da ona destek sağlayan herhangi bir kişinin düzensiz statüsü nedeniyle asla idari denetimlere tabi tutulmaması ya da suçlu muamelesi görmemesi gerektiğini düşünmektedir.
8. Önleme konusunda, aile birleşimi ya da ailenin yeniden bir araya gelmesi dahil olmak üzere güvenli ve yasal göç yollarına etkin erişim, göç yolları boyunca hareket halindeki desteğe muhtaç kişilerin idari statüsüne bakılmaksızın onlara insani yardım sağlanması kadar öncelikli bir husus olmalıdır.
9. Üye devletler uluslararası hukuk doğrultusunda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla tam uyumlu olarak denizlerde ve karada arama ve kurtarma operasyonları yapmalıdır. Geri itmeler, kayıplara da yol açabilen ve derhal durdurulması gereken yasa dışı uygulamalardır.

10. AKPM, Avrupa İşkencenin ve Gayrı İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine dair Sözleşme (AKAS No 126 (ETS No. 126)), Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (Akas No 197 (CETS No. 197)), Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bununla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne (AKAS no 210 (CETS No. 210) tam anlamıyla riayet etmenin önemini vurgulayarak, insan ticareti kurbanı, işkence kurbanı, zorla kaybetme kurbanı ya da toplumsal cinsiyet temelli ve ev içi şiddet kurbanı olan ya da olma riski taşıyan hareket halindeki savunmasız insanları korumak ve dolayısıyla kaybolma risklerini azaltmak gerektiğinin altını çizer. Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkes kayıt altına alınmalı ve Avrupa İşkenceyi ve Gayrı İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muameleyi Önleme Komitesi'nin (CPT) standartları doğrultusunda dış dünya ile iletişim kurabilmelidir. Göçmenlerin gözetim altına alınması, uygun adli denetim yoluyla özgürlüğün kısıtlanmasının gerekli olduğu teyit edilen bir geri dönüş prosedürü yürürlüğe girene kadar sadece son çare olarak ve mümkün olan en kısa süre için başvuru bir önlem olmalıdır. Mülteciler, Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 31. maddesi uyarınca, bir sınırı izinsiz geçtikleri için suçlu sayılmamalıdır. Meclis CPT, İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GRETA) ve Kadına Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GREVIO) gibi ilgili Avrupa Konseyi organlarını, sınır yönetimi politikalarının, kayıp göçmenlerle ilgili kendi uzmanlık alanları üzerindeki olası etkilerine özel dikkat etmeye davet eder.

11. Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik, yetişkinliğe geçiş sürecindeki genç mültecilerin desteklenmesi hakkındaki CM/Rec(2029)4 Sayılı Tavsiye Kararı (Recommendation CM/Rec(2019)4) ve Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik, göç bağlamında refakatsiz ve ailelerinden ayrılmış çocukların etkin velayeti hakkındaki CM/Rec(2019)11 Sayılı Tavsiye Kararı (Recommendation CM/Rec(2019)11) doğrultusunda AKPM, refakatsiz çocukların sistematik olarak kayıt altına alınması, kaybolmaları halinde özenli arama çalışmalarının yapılması ve uygun barınma yerlerine, eğitim tesislerine ve uygun olduğu durumlarda ailenin yeniden birleşmesi için güvenli ve çocukların ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yönlendirilmesi gerektiğini vurgular.

12. AKPM, bildirim ve arama mekanizmalarıyla ilgili olarak bildirim ve arama süreçlerinin aranan kişinin idari statüsü ve sabıka kaydıyla ilgili herhangi bir unsurdan bağımsız olmasını sağlamanın önemini vurgular.

13. Çok sayıda insanı etkileyen bir felaket durumunda, kurbanların kimlik tespiti için standart hale getirilmiş bir sınır ötesi mekanizmayı kolaylaştırmak amacıyla felaket kurbanlarının kimlik tespitini yapacak ekipleri görevlendirilmelidir. AKPM, üye devletlere, bu tür sınır ötesi iş birliğinin en hassas noktalarında kaynakların ortaklaşa kullanıldığı ve paylaşıldığı olası alanlar belirlemelerini tavsiye eder. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL) bu çabaya destek sağlayabilir.

14. AKPM, kişisel verilerin merkezileştirilmesinden kaynaklanabilecek risklere karşı uyarıda bulunur ve veri sahiplerinden kişisel bilgilerinin yönetimine ilişkin bilgilendirilmiş onam alınmasının ve bu tür verilerin yönetimi için uygun bir yasal dayanak belirlemenin önemini hatırlatır. Bu tür bilgi birleştirme işlemleri ancak, bu tür veri havuzuna dahil olan üye devletlerde faaliyet gösteren bağımsız veri koruma kuruluşları tarafından dışarıdan yapılacak denetim güvencesi ile gerçekleştirilebilir.

15. AKPM, hayatını kaybedenlerin cesetlerinin kimlik tespiti ve bu cesetlere yapılacak muamele ile ilgili olarak, otopsi, kimlik tespiti, defin veya ülkeye geri gönderme işlemleri için morglarda yeterli yer sağlanması da dahil olmak üzere, adli tıp ve adli tabip/sorgu hâkimliği hizmetlerine ek kaynak tahsis edilmesinin kritik bir ihtiyaç olduğunu vurgular.

16. AKPM, savcılar, uluslararası veri belgeleme ve saklama standartlarına uygun ikincil kimlik tespit yöntemleri dahil, kısa sürede mümkün olduğu kadar çok bilgi toplamak için kimliği belirsiz cesetlerin soruşturulmasına ve otopsilerinin yapılmasına sistematik olarak izin vermesini tavsiye eder. Veriler kolluk kuvvetlerinin erişebileceği, özel olarak tahsis edilmiş veri depolarında saklanmalıdır.

17. AKPM, potansiyel olarak hukuk dışı ölümler söz konusu olduğunda, üye devletleri, güvenilir soruşturma için mevcut uluslararası standartları, özellikle de *Potansiyel Olarak Hukuk Dışı Ölümlerin Soruşturulması* hakkındaki Minnesota Protokolü(2016) (The Minnesota Protocol) -Birleşmiş Milletler Hukuk Dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Önlenmesi ve Soruşturulmasına İlişkin Gözden Geçirilmiş El Kılavuzu'nu kullanmaya teşvik eder.

18. Üye devletler, yasalarını Bakanlar Komitesi'nin adli tıp otopsi kurallarının uyumlulaştırılmasına ilişkin R (99) 3 Sayılı Tavsiye Kararı'nda (Recommendation No. R (99) 3) öngördüğü üzere, ölen kişilerin uygun bir şekilde belgelenmesine olanak tanıyan yasal standartlarla uyumlu hale getirmeli, arama ve kimlik tespiti bağlamındaki biyometrik veri aktarımını Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'nin (AKAS No 108 (ETS No. 108)) 223 sayılı AKAS Protokolü ile değiştirilmiş haliyle ("Sözleşme 108+") tam uyumlu olarak gerçekleştirmelidir. AKPM üye devletlere bu tür işlemlerin gerçekleştirilmesi için mevcut olan kısa sürede bir tür kimlik tespiti yapılabilmesine imkân tanımak üzere adli tıp bilgilerinin ve kaynakların paylaşımını kolaylaştırma çağrısı yapar.

19. AKPM bu tür uyumlulaştırma sürecinde INTERPOL'ün oynayabileceği kolaylaştırıcı rolü kabul eder. Kişisel verilerin uyumlulaştırılması ve işlenmesinin öngörüldüğü her ülkede veri koruma kuruluşları tarafından yapılacak dış denetimin taşıdığı hayati önemi vurgular.

20. Postmortem ve antemortem verileri merkezileştirme olasılığı konusunda, dağınık haldeki veri grupları koordine edilmeye çalışılırken, Sözleşme 108+ ve Minnesota Protokolü ile uyumlu en yüksek veri koruma standartları sağlanmalıdır. İnsani amaçlı aramalar için kullanılan verilerle başka amaçlar için kullanılan veriler arasında net bir ayırım yapılmalıdır.

21. AKPM, Sözleşme 108+'i henüz onaylamamış ülkeleri bu anlaşmayı onaylamaya ve açıklayıcı raporunun 30. paragrafı doğrultusunda, kayıp ve hayatını kaybeden göçmenler bağlamında bu aracı kullanmaya teşvik eder. Meclis, Sözleşme 108+'e taraf olmayan ve veri koruma mevzuatı bulunmayan veya yeterli düzeyde koruma sağlamayan ülkelere kişisel veri aktarılırken, Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Sorumlu Veri Denetleyicileri Arasında Aktarımı İçin Model Sözleşme Maddeleri ([Model Contractual Clauses for the Transfer of Personal Data from Controller to Controller](#)) ve Kişisel Verilerin Sorumlu Veri Denetleyicisinden İşlemciye Aktarımı İçin Model Sözleşme Maddeleri ([Model Contractual Clauses for the Transfer of Personal Data from Controller to Processor](#)) gibi araçlara başvurulmasına dikkat çeker.

22. AKPM, veri koruma, insan hakları ve göç meseleleri konusunda sorumlulukları olan ulusal ve bölgesel yetkililer arasında hem kendi aralarında hem de ilgili bilgilerin derlenmesi, paylaşılması ve/veya karşılaştırılması konularında uzmanlığı kabul gören uluslararası ve Birleşmiş Milletler örgütleriyle en iyi şekilde koordinasyon sağlanması için daha fazla bilgi alışverişi yapılması çağrısında bulunur. Bu örgütler Uluslararası Kayıp Kişiler Komisyonu (ICMP), Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), INTERPOL, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü, Birleşmiş Milletler Hukuk Dışı, Yargısız veya Keyfi İnfaz Özel Raportörü, Birleşmiş Milletler Zorla Kaybedilme Komitesi'nden uzmanları ve Birleşmiş Milletler Zorla ve İrade Dışı Kaybetmeler Hakkında Çalışma Grubu'nu içermelidir. Mümkün olduğu durumlarda, bu konulardaki görüşmelere göçmenlerin, kaybolan veya hayatını kaybedenlerin ailelerinin sesi ve sivil toplum da dahil edilmelidir.

23. AKPM, Avrupa Konseyi'ne, doğrulanmış veri toplayan taraflardan ve veri sahiplerinden gelen verilerin eşleştirilmesini mümkün kılan standart süreçlere ve platformlara olanak tanıyan veri koruma koşullarının güvence altına alınması ve birlikte çalışabilirliğin güvence altına alınması için anlamlı bir rol verilmesini memnuniyetle karşılayacaktır. Bu çabalar aynı zamanda bir veri tabanının oluşturulmasını da sağlayabilir.

24. AKPM, kayıp göçmenler ve kimliği belirsiz cesetler hakkındaki verileri en iyi şekilde tespit etmeleri ve paylaşmaları için savcıların Avrupa genelinde bölgesel iş birliği yapmaları çağrısında bulunur.

25. AKPM yukarıdaki eylemler kapsamında, üye devletlerin:

25.1 kayıp kişileri 'ailelerinin kendilerinden hiç haber alamadığı ve/veya güvenilir bilgilere dayanarak bir silahlı çatışma (uluslararası veya uluslararası olmayan) veya diğer şiddet olayları veya felaketler veya göç gibi tarafsız ve bağımsız bir kurumun müdahale etmesini gerektirebilecek diğer durumlar nedeniyle kayıp olarak bildirilen kişiler olarak' tanımlayan standart ICRC tanımı doğrultusunda ortak bir tanımı benimsemelerini;

25.2 kayıp kişilerin ailelerinin çeşitli haklara veya birleşime veya birleşme prosedürlerine erişebilmesi için onlara gerekli evrakların (örneğin bir kayıp belgesi) verilmesini kolaylaştırmalarını;

25.3 Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi ile birlikte çalışmalarını ve felaket kurbanlarının kimlik tespiti prosedürlerinin eşgüdümüne ve kayıp kişileri aramak ve kimliklerini tespit etmek için tasarlanan INTERPOL veri tabanında bilgi paylaşımına katkıda bulunmalarını;

25.4 diğer ülke yetkilileri ya da temsilcileri tarafından yürütülen ulus ötesi eşgüdüm çabaları kapsamında yapılacak başvurular için irtibat noktası işlevini göreceк kayıp göçmenler için ulusal irtibat merkezlerini görevlendirmelerini; kayıp göçmenler için ulusal irtibat merkezlerini zaten görevlendirmiş üye devletlerin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Göç ve Mülteciler Özel Sekreteri tarafından koordine edilen Göç İrtibat Merkezleri Ağı çerçevesinde deneyimlerini paylaşabilmelerini;

25.5 kimlik tespit sürecini kolaylaştırmak ve geri dönüşler dahil olmak üzere ilgili prosedürler konusunda ailelere destek sağlamak için kayıp göçmen, mülteci ve sığınmacı ailelerinin kısa süreli vize başvuru taleplerini hızlandırmalarını;

25.6 kayıp göçmen vakaları ve kimliği belirsiz insan kalıntılarının kayıt altına alınması ve idaresini iyileştirmek ve uyumlulaştırmak amacıyla mevzuatlarını gözden geçirmelerini; buna adli tıp çerçevesindeki boşluklar ile Avrupa'da ve uluslararası alanda veri paylaşımının verilerin korunması konusundaki uluslararası normlar ve standartlar doğrultusunda olması konusunu da dahil etmelerini;

25.7 mezarların kişiye özel, açıkça tespit edilebilir ve kalıcı bir şekilde isim ya da numara ile ve özel kodlarla işaretlenmiş olmasını ve kayıt altına alınmasını ve ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi uyarınca korunan din ve inanç özgürlüğü hakkıyla uyumlu olarak hayatını kaybeden kişinin eğer biliniyorsa dini ve manevi inançlarına saygılı olunması için her türlü çabanın sarfedilmesini sağlamalarını;

25.8 Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'yi onaylamalarını ve uygulamalarını tavsiye eder.

Her yıl, göç yolculukları sırasında binlerce insan kaybolmaktadır. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM), Avrupa Konseyi üye devletler genelinde bu sorunu ele almak için insan haklarına dayalı ve koordineli bir politik yaklaşımın acil olarak gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bu kılavuz, ulusal parlamenterlere, kamu politikası yoluyla göç bağlamında yaşanan kaybolmaları önlemek ve bunlara çözüm getirmek için pratik araçlar sunmaktadır.

www.coe.int

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere, 46 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

